
KAPITTEL 3

Et musikkprosjekt for helse, utvikling og konfliktløsning – en fotoreportasje fra Libanon

Tekst og foto: Even Ruud

Mye har skjedd med musikkfaget i Norge etter at man for 250 år siden bestemte at alle skolebarn skulle ha sangopplæring i skolen for å øke kvaliteten på kirkesangen. Siden den gang har sangfaget blitt et musikkfag, vi har fått flere arenaer for musikkopplæring utenom klasserommene: Kulturskoler, konservatorier, musikk institutter og musikkhøgskoler danner en verdikjede som opprettholder et rikt og variert musikkliv med bredde og kvalitet. Samtidig har det frivillige musikklivet skapt en bølge av «community music», hvor musikalsk læring skjer i uformelle situasjoner og hvor gehørbasert musikkopplæring danner prototypen på vellykket opplæring i musikk. Videre har musikkterapeutene gitt nye grupper av befolkningen tilgang på musikkopplevelser: Barn på sykehus, innsatte i fengsler, barn med spesialpedagogiske behov, demenspasienter, mennesker i kontakt med psykisk helsevern kan nå i prinsippet få ta del i musikk – for å øke sine estetiske opplevelser og for å styrke egen musikalske kompetanse, identitet, helse og utvikling.

Er det flere arenaer å erobre, kunne man spørre? Jo, vi har sett at musikkorganisasjonene har sendt musikkpedagoger og musikere til townships i Sør-Afrika eller til palestinerne på Vestbredden og i Jordan. Selv om det er musikkpedagogiske målsettinger som står i fokus, er det likevel underliggende temaer knyttet til utvikling og sosial organisering som kommer på dagordenen. Norges musikkhøgskole (NMH) har gjennom ti år sendt sine musikkpedagogikkstudenter til en palestinsk flyktningleir i Libanon. Førstelektor ved NMH, Vegar Storsve, sammen med musikkpedagogkollega Petter Barg, har systematisk arbeidet med å bygge opp og holde i gang et barne- og ungdomsorkester i flyktningleiren Rashedieh. Her får ca femti barn og unge årlig opplæring på en rekke instrumenter, og hvor ikke minst musikkstudentene fra NMH får oppleve hva musikk kan bety for barn som lever under svært vanskelige vilkår og med dårlige utsikter for et godt framtidig liv. Dermed er det ikke merkelig at «helse» lett blir et stikkord for dette arbeidet. For selv om musikalske ferdigheter og opplevelser står i fokus, er det

nærliggende å spørre om dette musikalske praksisfellesskapet også gir opplevelser av trygghet, mestring, tilhørighet og mening som kan virke forebyggende og helsefremmende for barn som lever uten sikkerhetsnett og med spinkle håp om en bedre framtid.

Samtidig har Storsve, i samarbeid med *Forum for kultur og internasjonalt samarbeid* fullført et tre-årig utdanningstilbud for førskolelærere, sosialarbeidere, spesialpedagoger og musikk lærere i Tyr, helt sør i Libanon på den lukkede grensen mot Israel.¹ Og selv om dette prosjektet i første rekke skal høyne kompetansen hos deltakerne når det gjelder skrive- og fortellerkunst, tegne-, danse- og musikkferdigheter, øyner vi en annen prosess som må ha foregått samtidig. Etter at kriger og konflikter har herjet Libanon, har (overveiende) kvinner fra ulike religiøse grupper gjennom dette prosjektet arbeidet jevnlig sammen over flere år i dette prosjektet. Blant deltakerne finner vi kristne, shia- og sunnimuslimer, palestinere, libanesere og nordmenn, samt sympatisører av både Hizbollah, Amal, Fatha og Hamaz m. fl. Er det mulig å tenke seg at en slik jevnlig kontakt har satt spor i den mellommenneskelige forståelsen, at konflikter er nedtonet, at håp om nye relasjoner kan oppstå? Aner vi her at nettopp kunsten, det å skape noe sammen og utvikle ferdigheter i samspill og samhandling, kan være en viktig arena for konfliktbearbeiding og forsoning mellom grupper?

Sabra street

1. Den låste døren kan også stå som symbol for palestinernes situasjon i Libanon. De lever innelåst i leire, uten rett til å inneha eiendom, utføre en rekke yrker, reise fritt osv.

---

1 Se kapittel 5 om utdanningsprogrammet X-art.

Søndag 24.6. 2012.

Vi har kjørt oss bort i *Sabra street* i flyktningleiren *Shatilla*. Gaten har samme navn som den legendariske flyktningleiren, den som ble fullstending jevnet med jorden samtidig som tusenvis av palestinere ble massakrert der av kristne libanesiske falangister med beskyttelse av israelske soldater under angrepet i 1982. Men akkurat nå er det en vanlig søndag formiddag, markedsdag og gata er fylt til randen med mennesker og boder. Ubegrenset vareutvalg – sko, klær, frukt, vifter, bildeler, grønnsaker, stereo, husholdningsartikler stablet opp i et kaotisk mangfold.

Vi skulle besøke senteret til Beit Atfal Assumoud, en NGO-organisasjon som arbeider for palestinske flyktninger - men vi finner bare en hengelås på døra. Søndag er dagen med aktiviteter for barn, men akkurat i dag er de kanskje på en utflukt med barna – det være seg fotballturnering eller en piknik. Lekeplassen ser ut som en blanding av byggeplass og slagmark, så det er forståelig at man tar barna ut av dette miljøet så snart man har anledning.

2. Lekeplass eller byggeplass?

Vegar tar opp telefonen for å ringe etter vår sjåfør som vi forlot ti minutter tidligere. Bilen er borte. Han skal til å slå nummeret fra visittkortet som sjåføren har gitt oss. En mann griper plutselig telefonen og visittkortet og tar kontroll, slår nummeret. Han rekker telefonen tilbake til Vegar uten et ord. Vel, tenker jeg, han kunne like godt ha tatt telefonen og løpt. Men Vegar har sine instinkter i behold. Det er kanskje

derfor han har klart å bygge opp et nettverk i Libanon som gjør telefonlista hans på den lokale mobiltelefonen til en gullgrube for kultur, sosial- og helsearbeidere som ønsker kontakter i det libanesiske samfunnet.

Så viser det seg at sjåføren har parkert i smuget rundt hjørnet og dukker plutselig opp foran oss. Vi krongler oss ut av markedet. Ingen biler burde fått kjøre her, og vi puster ut når vi finner hovedgata. Sjåføren er shaky og tydelig lettet nå. Han ville ha seg godt betalt for å forlate Hamra-distriktet i Beirut en rolig søndags formiddag for å krysse byen over til den palestinske flyktningleiren – som i dag kanskje like mye er en fattig bydel med innflyttere fra hele Midt-Østen.

Men Vegar kan ikke dy seg for å spøke litt og ber sjåføren om nå å kjøre oss til Ain-el-Hilweh – en bestemt flyktningleir i byen Saida, en times kjøretur sør for Beirut – en leir som er kjent for sine mange voldelige opptøyer. Sjåføren blekner først, men forstår spøken og blir atskillig blidere når vi ber ham i stedet kjøre til Bayrock Café, et mondent sted for turister. Han setter oss av utenfor Starbuck, på motsatt side av den legendariske restauranten med utsikt til den gigantiske klippen som ser ut som en elefantfot. Slik åpner vi turen til Libanon, som allerede neste dag skal fortsette til byen Tyr i Sør-Libanon.

Gatekunst i Beirut

3. Bambi på glattisen? Den usikre og skjøre politiske situasjonen i Libanon og i hele regionen forøvrig danner et bakteppe for det musikalske og humanitære arbeidet i Tyr. Murer og husvegger i Beirut er krydret med en sosialt engasjert og politisk gatekunst som hele tiden minner oss om realiteter, konflikter, og ulike verdier.

Vi spaserer tilbake gjennom byen mens vi fotograferer. Beirut er en uutømmelig kilde for gatekunst. Det er fjerde gangen jeg besøker byen og ny gatekunst popper opp hver gang, samtidig som den gamle blekner eller blir overmalt og overtagget. Gatekunsten i Beirut avspeiler et sosialt engasjement og har ofte et politisk budskap.

På kveldstid finner vi en restaurant som viser seg å ligge i nærheten av det Storsyriske sosialistpartiet. Krigen i Syria pågår bare noen timer unna og det patruljerer væpnede soldater utenfor restauranten. Men vi føler oss trygge her – det er ofte soldater utenfor restauranter som serverer alkohol. Og en meza med tilhørende arak hos Abo Abdallah er garantert en stor matopplevelse.

4. Elefantfoten i Beirut.

Krig og konflikter har satt sitt preg på Libanons hovedstad. Beirut ble i sin tid betegnet som Midt-Østens Paris, en glamorøs hovedstad. I løpet av de siste årene er byen gjenoppbygget etter borgerkrigen - og utsikten fra Bayrock Kafé er aboslutt minneverdig.

Hotell Mayflower

Mandag 25.6. 2012.

Det er frokost på hotell Mayflower i bydelen Hamra i Beirut. Det er her vi møter nordmenn – hjelpearbeidere, folk med tilknytning til utenriktjenesten, journalister. NRKs Odd Karsten Tveit har sin base her, alltid vennlig og imøtekommende. I dag er det to norske jenter i tyveårene som har hørt at vi snakker norsk og som kommer innom bordet på veien ut. Miljøet er ikke større enn at de allerede vet noe om oss, og vi spør hva de gjør her. De er hjelpearbeidere, den ene musiker. De er på vei til Ramallah, via Amman for å trå til og for holde en konsert.

Det er mange hjelpearbeidere innom hotell Mayflower. Som kulturarbeidere representerer vi noe nytt, og vi diskuterer ofte hva vi kan bidra med i forhold til helse og utvikling. Forholdet mellom musikkpedagogikk, konsertvirksomhet, musikkterapi og helsearbeid blir tema for mange av diskusjonene våre her nede. Kan musikkaktiviteter ha en helseeffekt? Kan vi være med på å bygge broer mellom ulike religiøse og kulturelle grupper ved hjelp av musikk, dans, fortellerkunst, bildekunst? Hva betyr det egentlig for barna i leiren å delta i dette orkesteret?

Vi møter mange frivillige og organisasjoner som er i Beirut og Libanon for å hjelpe. Samarbeid og informasjon kunne sikkert vært bedre og det brukes mye tid i prosjektarbeidet på å kontakte, få informasjon og knytte sammen ulike nettverk. Nå har vi fått nyss om at det befinner seg en engelsk-italiensk musikkterapeut og hennes musikerkemmann samtidig med oss i Libanon. Vegar sporer ekteparet tilbake til den samme organisasjonen som han selv er knyttet opp mot – Beit Atfal Assumoud.

Det skal være en workshop i Beirut, vi finner fram via kontakter og får overvære en supervisjonstime med en gruppe logoped, spesialpedagoger, psykologer og sosialarbeidere. De kommer fra ulike familiekontorer som finnes ved de palestinske leirene som er spredt rundt i Libanon fra nord til sør. Vi er i utgangspunktet skeptiske, fordi det er mange som vil smykke seg med tittelen musikkterapeut, og særlig i Italia er faget blitt brokete og uoversiktlig. Men her møter vi en godt skolert Cambridge-utdannet musikkterapeut med en gruppe skolerte helsearbeidere som gjennom å diskutere videoeksempler fra praksissituasjoner får illustrert mange sentrale arbeidsprinsipper fra musikkterapien.

Men hvordan er det mulig å drive musikkterapi uten ferdigheter i musikk? Vi møter de italienske musikkterapeutene igjen, noen dager senere i Tyr. Vi forstår at det er mye idealisme og lite penger bak prosjektet. Og et opplegg som er basert på supervisjonstimer annenhver måned det neste året. Vi vet hvor vanskelig det er å finne musikalsk kompetanse her nede. Selv om det finnes mange gode musikere, både innenfor klassiskfeltet og fra populærmusikken, er mange preget av en pedagogisk

tradisjon med drill og noteopplæring. Og vi vet at for å kunne utføre et terapeutisk arbeid, handler det ikke bare om musikalsk kompetanse knyttet til vestlig eller arabisk musikktradisjon, men ferdigheter i musikalsk kommunikasjon og improvisasjon som er nødvendig for å lage tilpassede opplegg. Men vi ser samtidig at italienernes arbeid har knyttet til seg mye helsefaglig kompetanse. Kanskje vi her har kimen til et samarbeid mellom NMH og dette italienske prosjektet i framtida? Helseaspektet er så absolutt til stede i det musikkprosjektet som NMH arbeider med i Libanon.

Rashedieh – Arafats yndlingsleir

5. I flykngleiren Rashedieh finner vi denne gatekunsten på mange vegger.

Onsdag 27.6. 2012.

Vi er på plass i Tyr og har fått følge med Sophie Rodin og Gro Gjestrud fra FORUM for kultur og internasjonalt samarbeid. Vi kjører sammen i en skranglete drosje fra Tyr sentrum og ut til Rashedieh flyktningleir noen kilometer sørover. Noen dager før har Sophie og Gro vært innoom militærleiren i Saida og ordnet med innreisetillatelse for oss alle til flyktningleiren. Dette har de i løpet av de siste ti årene gjort utallige ganger. Og likevel er det alltid like usikkert om de unge soldatene fra den libanesiske hæren

slipper oss inn. Og det er ikke alltid noen logisk forklaring på at vi noen ganger må snu og prøve igjen dagen etter.

Og i dag er det en dårlig dag. Det er bare Storsve som har tillatelse, sier de etter å ha gransket passersedlene våre og jamnført med sine protokoller. Vi må rygge tilbake og kjører noen meter ut på hovedveien, forsøker å ringe militæret i Saida, men blir bedt om å vente. Da går Storsve ut av bilen og over til de tungt bevæpnede soldatene. Plutselig vinker han på oss – alt i orden, signaliserer han.

6. Fortsatt finnes det palestinere i Rashedieh med palestinsk pass fra den gang landet var anerkjent som eget land. Her viser en av de eldste borgerne stolt fram sitt gamle pass.

Hvilken dag er det i dag?

Torsdag 28. 6. 2012.

Det er innkalt til påfylls dag for X-art prosjektet. Vegar har ansvaret for rundt femten kvinner (og en mann) i musikkgruppa, mens Sophie tar hånd om bildegruppa. Vegar har lært seg å ta tingene på sparken, improvisere et opplegg ut fra lang erfaring. Han vet aldri helt hvem som kommer til øvelsene, hvor mange, eller når de kommer. Det er noen rammebetingelser her som det er lite å gjøre med. Repertoaret hans er stort og han har ferdigheter på mange instrumenter, selv om gitaren er nærmest og nyttigst som kompunderlag. Etter åpningssangen (av Tom Næss) foreslår jeg musikkterapi sangen til Paul Nordoff: *Hvilken dag er det i dag?* Jeg synger den lavt til Vegar og

han improviserer fram sin egen versjon tilpasset ferdighetsnivået i gruppa. Ett grep på gitaren behersker de fleste og en av kvinnene overtar gitaren. Snart er de i gang med en arabisk versjon. De endrer teksten til «hvilken juice drakk du i dag, hvilken måned er det nå» osv. Intensiteten stiger, kvinnene erobrer sangen både musikalsk og språklig. Det er tydelig at mye har skjedd på de tre årene de jevnlig har hatt besøk av norske pedagoger. Og akkurat denne musikkterapisangen er selvsagt et fint tilskudd til førskolelærere og spesialpedagoger som arbeider med barn. Jeg merker tryggheten og vitaliteten i gruppa, atskillig mer trøkk enn da jeg var her sist, to år tilbake.

I undervisningsrommet hos Sophie Rodin overværer jeg en gruppesamtale om hvordan deltakerne i tegne- og fortellergruppa har klart å bruke ferdighetene de har lært på disse tre årene i sitt arbeid med barna. Merker de noen forskjell på barna? Jeg husker også forrige gang jeg besøkte denne gruppa, da Sophie Rodin og Gro Gjestrud arbeidet med fortelling og bilder. Det er ikke tradisjoner for fri tegning eller å bruke fortellinger som pedagogisk verktøy i denne kulturen. Gjennom flere workshops med forskjellige lærere fra Norge ser deltakerne nå verdien av å kunne uttrykke seg gjennom bilder og fortellinger. For mange av barna, ikke minst i flyktningleiren, ligger det også terapeutiske verdier i å dra nytte av slike kunstneriske selvuttrykk.

Tegn et ansikt

7. Sophie Rodin illustrerer

8. Tegn et ansikt - med øynene lukket.

Fredag 29. 6. 2012.

Sophie Rodin står ved siden av tavla og tegner et ansikt. I dag er det workshop med barna på Beit Atfal Assumoud-senteret i Rashedieh. Tyve palestinske barn ser forventningsfullt på hva som skjer. «Nå er det deres tur til å tegne», sier Sophie. Men dere må lukke øynene mens dere tegner. Alle får papir og fargeblyanter og tegner i vei, selv om ikke alle helt følger instruksen. Senere på dagen ser jeg alle tegningene lagt utover gulvet. Ansikter i alle farger og fasonger. Sophie Rodin vil vise førskolelærere og sosialarbeidere, de som er med som observatører og medhjelpere, hvordan hun kan aktivere barna med tegning. Hun legger et langt ark utover gulvet og ber barna om å tegne en strek – sin egen strek. Barna er delt i grupper, og de ligger flate på gulvet, åler seg bortover arket med sin fargestift. Noen velger å være uavhengige, mens andre samhandler om strekene. Noen kopierer, følger etter med parallelle streker uten å vise tegn til selvstendighet. Det slår meg at også tegning inneholder gode samhandlings-elementer, at jeg alltid har tenkt at dette var noe som var forbeholdt musikkaktiviteter.

9. Palestinske førskolebarn i Shatilla laget denne tegningen av bombeflyene etter angrepet på Beirut i 2006.

Det har vært ett av hovedpoengene ved X-art prosjektet å videreutdanne i bruk av tegning og fortelling i arbeidet med barna. Nå får de se hvordan Sophie Rodin selv møter barna. Vi forstår at det er viktig for barna å lære å uttrykke seg visuelt. Barna blir flinkere til å observere. Når de lukker øynene trener de forestillingssansen sin. Det er barnas egen virkelighet som kan komme til uttrykk gjennom bildene, hvordan de opplever verden og virkeligheten. Pedagogens rolle blir å lytte til og anerkjenne barnas uttrykk. Barn som lever i konflikt, hvor bomber har falt rundt dem og hvor blodige historier er med på å forme deres identitet, trenger et symbolspråk for å bearbeide og skape avstand til virkeligheten. Det er kort vei mellom pedagogikk og terapi i dette arbeidet.

10. Ulike musikkulturer møter hverandre.

Arabisk musikk

Beit Atfal Assumoud-senteret i Rashedieh er en staselig bygning på tre etasjer. Samtidig med tegnekurset i første etasje er det musikkøvelse i det store rommet i toppetasjen og heftige rytmer sprer seg i hele huset. Ute på gulvet står Kim Boeskov og instruerer de ulike instrumentgruppene. Kim er utdannet jazzpianist fra Det Rytmske Konservatoriet i København, og han har arbeidet frivillig i musikkprosjektet i Rashedieh og andre steder i Sør-Libanon. Sammen med samboer Kristine har de to nå i snart et halvt år bistått ukentlig musikkprosjektet i Rashedieh og ellers undervist på en videregående skole litt utenfor Tyr. De har bidratt med opplæring og motivert deltakerne med sin entusiasme. Begge leser de arabisk et par kvelder i uka og Kim har kjøpt en oud for å lære å spille dette arabiske strengeinstrumentet.

Vegar har gjennom ti år med jevnlig besøk i senteret lagt grunnlaget for de ukentlige musikkaktivitetene. Nå begynner de å kunne høste fruktene. En fiolinpedagog med klassisk bakgrunn, Haider, har nå tyve fiolinelever. Nabil har en gruppe trommeelever

rundt seg. En profesjonell sanger og oudspiller leder gitargruppa, mens Chadi, som er den lokale musikalske lederen, styrer synthene og ellers all elektronikk.

11. Kim Boeskov og Chadi Ibrahim holder styr på teknologien.

Jeg merker en tydelig fremgang siden jeg var her første gang for fire år tilbake. Ikke bare organiseringen og ferdighetene er bedre. Flere unge talenter vokser fram. Saxofongruppa bærer fram tydelige melodier. Flere sangere tilfører gode uttrykk. Ikke minst er det arabiske musikalske uttrykket påtakelig, både melodisk og ikke minst rytmisk når slagsverkseksjonen setter inn. Her slår debketradisjonen inn, danseopp-læringen som de palestinske barna tar del i allerede fra førskolealder. Vegar viser Haider og elevene hans hvordan man kan lage et enkelt groove på fiolinen med bare én tone. Han sender alle de små fiolinistene ut på gulvet og det er påtakelig hvordan kroppene deres nå plutselig blir en del av det musikalske uttrykket.

12. Vegar får fram grooven hos Haiders små fiolinister.

Musikk som konfliktløser

Jeg observerte også X-art prosjektet to år tidligere og erindrer hvordan Storsve arbeidet med samspill i grupper. Jeg la merke til hvordan han delte den store gruppa inn i mindre instrumentgrupper og passet på at gruppene ble satt sammen på tvers av religiøs og politisk farge.

Jeg spør Storsve nå, to år etter jeg observerte dette, hvordan det hadde gått med gruppeprosessen. Jo, han kan bekrefte at kommunikasjonen har endret seg, at flere snakker sammen. Jeg merker nå også på samspillet i gruppa at dynamikken er annerledes, det er en mer musikalsk sammensveiset gruppe jeg nå lytter til eller ser danser. Det er mer av en felles arabisk identitet, synes det som om.

Vi leser stadig oftere om hvordan musikk og kulturaktiviteter trekkes inn i arbeid med konfliktløsning rundt om i verden. En kritikk mot noen av disse prosjektene er at de er for kortvarige, at de kanskje varer bare noen dager eller uker. Dette prosjektet i Sør-Libanon har gått over mange år. Det har blitt skapt et unikt nettverk som ut fra et politisk og religiøst nøytralt ståsted har gitt innpass i mange miljøet. Mennesker fra ulike religiøse og politiske grupper er ført sammen, de danser, tegner, forteller og spiller sammen. Det ligger et håp i dette om forsoning.

13. Den palesinske dansegleden innpodes fra førskolealder.

14. Kjønsrollene utfordres i den muslimske kulturen gjennom det norske prosjektet.

Musikk som terapi

Jeg snakker med en sosialarbeider på Beit Atfal Assumoud-senteret og spør om hun kjenner noen eksempler på at musikken kan ha hjulpet barn med spesielle problemer. Hun nevner for meg en liten pike som fikk spille fiolin fordi hun hadde behov for å komme vekk noen timer i uka fra sine foreldre som hadde store problemer. Jeg nevner dette for Chadi Ibrahim, og spør om han har noen liknende historier å fortelle fra sitt eget musikkarbeid med barna. Han har flere slike historier, sier han, og forteller først om en pike som bare ville være sammen med moren sin og ikke ville være med å spille, fordi hver gang noen smilte eller lo, så trodde hun at det var henne de lo av. Men Chadi hadde leker som gjorde at hun kom ut av dette uføret, og nå kom hun alene til musikkgruppa. En annen pike ville ikke snakke. Hun begynte å gråte når noen snakket til henne, og hun ville heller sitte alene for seg selv enn sammen med de andre i sirkelen. Denne skyheten, en form for selektiv mutisme, aksepterte Chadi og ga henne frirom til selv å velge når hun var klar til å involvere seg. Gradvis begynte hun å nærme seg de andre, og etter et år begynte hun å smile. En dag plukket hun opp et rytme-egg og spilte sammen med de andre. Deretter var veien kort til trommegruppa til Nabil. Nå snakker hun med de eldre, og sitter i sirkel sammen med de andre barna, forteller Chadi.

Slike eksempler forteller meg at ikke bare har Chadi god menneskeforståelse, eller relasjonell kompetanse. Han forstår også å tilrettelegge musikken for at barna skal få akkurat de utfordringer som er tilpasset deres ønsker og funksjonsnivå. Samtidig er gruppa så sammensatt og musikktilbudet nå så differensiert, at det er mange veier inn i fellesskapet, til deltakelse og framføring av både musikk og nye identiteter.

Palestinsk framtid?

Lørdag 30.6. 2012.

«Vi må slutte å tro at palestinerne noen gang vil få oppfylt sine rettigheter her i Libanon,» sier Abu Wasin, lederen for BAS-senteret i flyktningleiren Borj el Shemali. «De som tror at de noen gang vil få lov til å eie sitt eget hus, ta sivile jobber i det libanesiske samfunnet som lærere, leger eller ingeniører, tror på en luftspeiling», sier han, i det han velger en metafor fra ørkenvandrerne som tror de har sett vann, mens det i virkeligheten bare var en dampsky. Gjennom Kim og Kristine, de to unge danskene som arbeider frivillig i Rashedieh, har vi siste kvelden fått innvilget et møte med Abu Wasin. Han kommer noen minutter etter klokken ni til inngangen til Beit

Atfal Assumoud-senteret i Borj el Shemali, hvor han har sitt kontor. Den statlige elektrisiteten er stengt for kvelden og han leder oss opp trappene gjennom mørket.

Elektrisitetsstiasjonen har vært ille hele sommeren, og nyhetene forteller at det demonstreres mot myndighetene fordi det noen steder bare er to til fire timer elektrisitet i døgnet. Generatorindustrien gjør gode penger, det er korruperte forhold mener mange, og folk lider i varmen og mørket.

Det blir en spesiell atmosfære inne i det lille kontoret hvor han tenner et par stearinlys. Jeg klarer ikke helt å se hvordan han ser ut, men han er høy og mager, i sekstiårsalderen og med markerte ansiktstrekk. Han snakker lavmælt, langsomt og med dyp stemme. Det gir en autoritet, en karisma som i mørket gir meg assosiasjoner til Nelson Mandela og Kofi Annan.

Abu Wasin har ansvaret for Beit Atfal sentrene i alle de tre leirene i sør. Han framstår som en leder med visjoner, ansvar og ideer. Han har lansert ideen om en slags sykeforsikring for palestinerne inne i leirene, en ordning som gir mange nødvendig legehjelp i krisesituasjoner. Nå lanserer han ideen om et slags palestinsk produksjons-samfunn inne i leirene. Han vil satse på å utdanne til mer spesialiserte yrker, skape en egen industri, håndverk som kan gi arbeid, inntekter og økt velstand.

Her inne i mørket på kontoret forteller han mer om ideen til Beit Atfal Assumoud, en organisasjon som ikke bare driver med hjelpearbeid blant palestinere, men en organisasjon som utdanner ledere til organisasjoner også utenfor leirene. Vi er også interesserte i å vite mer om hvordan han stiller seg til det musikkarbeidet som drives blant barn og unge i Rashedieh. Vi vet at Abu Wasin har satset mye på å reetablere en palestinsk sekkepipetradisjon. Han har utdannet over hundre sekkepipespillere hvorav flere nå tjener penger på å spille i brylluper. Litt senere på kvelden blir han mer entusiastisk på musikkens evne til å uttrykke folkesjelen, og vil satse noe bredere på å gi musikktilbud på flere instrumenter. Hans drøm synes å være å skape et stort palestinsk orkester i Sør-Libanon.

Lysene brenner ut og Abu Wasin vil kjøre oss tilbake til hotellet. Vi begir oss tilbake samme vei som vi kom. Vi unngår militæret ved sjekkpunktet og tar en sidetrapp ut av leiren. Vi snek oss inn og sniker oss ut igjen i mørket.

15. Et framtidshåp? Her er stort alderspenn mellom deltakerne, og tradisjoner og kunnskap overføres til de aller yngste deltakerne.

Eftertanke

Mens dette skrives ett år senere raser krigen i nabolandet Syria. Situasjonen i Libanon er på nytt i ferd med å destabiliseres, og jeg må avlyse en planlagt reise. Igjen er det de svakeste som rammes, og for barn og unge i Rashedieh kan dette bety at verden utenfor leiren nok en gang blir fjern, at håpet om et bedre liv svekkes ytterligere. Det er ikke minst i en slik situasjon vi ser hvor viktig dette musikkprosjektet er for alle de involverte. Musikken representerer en forutsigbar og trygg ramme rundt barnas lek, musikken skaper engasjement, sprer glede og håp, den gir utviklingsmuligheter og tilgang til nye roller og identiteter. Jeg ser på alle bildene jeg har tatt av musiserende barn under mine besøk: Her er spilleglede, lek og samhold, entusiasme, selvdisciplin og konsentrasjon, stolthet og verdighet. La oss håpe på ti nye år med musikk i Rashedieh.